

Хоменко Галина Вікторівна —

аспірантка кафедри методики викладання української мови та літератури Ніжинського державного університету імені Миколи Тоголя, викладач Індустріально-педагогічного технікуму Конотопського інституту Сумського державного університету, м. Конотоп Сумська обл.

Коло наукових інтересів: сучасна українська література, методика вивчення творів українського постмодернізму на уроках української літератури

e-mail: anik1784@i.ua

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-4-118-125>

УДК 372.882:821.161.2

УКРАЇНЬСЬКА ПОСТМОДЕРНА ЛІТЕРАТУРА: СВІТОГЛЯДНО-СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ

(вивчення у класах гуманітарного профілю старшої школи)

У статті здійснено спробу узагальнення літературознавчих досліджень сучасної української літератури, зокрема творів постмодернізму для потреб їх шкільного вивчення. Виокремлено характерні світоглядно-стильові домінанти. Проаналізовано дослідження та публікації щодо українського постмодернізму і на прикладі конкретних творів письменників-постмодерністів (Ю. Андруховича, С. Жадана, Ю. Іздрика, О. Забужко, Л. Костенко та інших) проілюстрована ознака цього явища у сучасному літературному процесі. З метою здійснення методологічної допомоги вчителям та учням шкіл здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми та окреслено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: література постмодернізму; інтертекстуальність; автентизм; інтермедіальність; ремінна проза.

Постановка проблеми. Здобуття Україною незалежності зняло ідеологічну заангажованість з усього літературного процесу та літературної критики. Українська культура стала відкритою для світу та відкритою на світ. Постмодерна епоха, що шириться теренами західної цивілізації, знаходить своє підтвердження та адептів і в українському культурологічному просторі, а постмодернізм як відповідний напрям заявлений у творчості вітчизняних письменників. Професор Я. Поліщук слушно зауважує: «Важливою ознакою сучасного українського процесу стала цивілізаційно-культурна реорганізація українського письменства, коли воно волею-неволею входить у нові європейські та світові контексти» [13, с. 67].

Література українського постмодернізму включена до навчальних програм старших класів загальноосвітніх навчальних закладів, відтак, є потреба у розробці методики вивчення таких творів учнями. Вважаємо, що необхідно узагальнити літературознавчі дослідження світоглядно-стильових домінант українського постмодернізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження української постмодерністської літератури цікавить широке коло науковців. Одними з перших дослідників, які вивчали

це питання були Ю. Андрухович, С. Баран, Н. Зборовська, І. Ільїн, В. Пахаренко. Грунтовний аналіз сучасної української прози, а у її рамках і літератури постмодернізму, здійснила Р. Харчук (навчальний посібник «Сучасна українська проза. Постмодерний період», 2008). Постмодерна література стала темою дисертаційного дослідження для А. Гапича, І. Дегтярьової, М. Крячок, Л. Лавринович, І. Старовойт та інших.

Актуальні дослідження сучасного літературного процесу можна знайти на сторінках видань «Дивослово», «Дзеркало тижня», «Літературна Україна», «Культура і життя», «Слово і час», «Українська мова і література в школі», тощо.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей літератури українського постмодернізму, визначення її світоглядно-стильових домінант на прикладах конкретних літературних творів сучасних українських письменників.

Виклад основного матеріалу. Дослідники сучасного літературного процесу ще в перше десятиліття ХХ століття сперечалися щодо включення новітньої української літератури до здобутків саме постмодерністського напрямку. Сьогодні про це мова не йде, постмодернізм сприймається як незаперечна даність. Можемо погодитися з Р. Харчук, яка виділяє серед сучасних письменників представників неомодерністського напрямку та власне постмодерністів. Перші (Емма Андрієвська, Роман Бабовал, Степан Гостиняк, В'ячеслав Медвідь, Євген Пашковський та ін.) продовжують створювати «високу літературу», оперту на українську традицію, на відміну від постмодерністів, які цю традицію переосмислюють [18, с. 75]. Сюди ж можна віднести неопозитивістів та неонародників Валерія Шевчука, Марію Магіос, Володимира Лиса та інших.

І. Дегтярова, досліджуючи постмодерністську прозу, виділяє наступні стильові домінанти: експресивність, карнавальність художньої мови, мовну гру та інтертекстуальність [8, с.41-49].

Емоційно-оцінювальна експресивність переважає у постмодерністських творах і має відчутне образне підґрунтя, що забезпечується мовно-структурними елементами, різноманітними способами й прийомами стилістичного обрамлення мовних елементів, використанням тропів та застосуванням стилістичних фігур [8, с.45-46]. «Українські постмодерністи мислять живописно, конкретно-чуттєвими образами-картинами, які майстерно втілюють стилістичними засобами своєї мовотворчості» [7, с.37]. Спостерігається вільне оперування словом, входження у художній текст не тільки живої народної мови, а й «новомодних» запозичених слів, часто іноземною мовою зі збереженням вимови та граматики. «Українська постмодерністська проза увібрала в себе як елементи високої мовної культури, так і стилістичні маргіналії, риси масової культури» [8, с.39].

М. Гудима, посилаючись на І. Дегтярьову, визначає карнавалізацію художньої мови як «вербалізацію ігрової концепції культури, карнавального протесту проти лінгвістичного пуританства засобами амбівалентної мовної гри, пародії, створенням семантичного й текстового хаосу та стилістично зниженими мовними ресурсами для усвідомленого порушення естетичних канонів мововираження й норм суспільної моралі» [4, с.123]. Дослідниця також виділяє риси притаманні мові українських письменників-постмодерністів, а саме: лінгвістичну свободу та розкутість; суб'єктивність мови, де через мовлення ми характеризуємо персонажа; послаблення мовленнєвого етикету та зняття мовленнєвих заборон; лінгвістичний іронізм, комічне травестування, наскрізне висміювання та інше [4, с.124].

Інтертекстуальність пояснюється як «властивість тексту формувати свій зміст (повністю або частково) засобами посилань на інші тексти» [10, с. 16]. Таке «циткування» може бути як на підсвідомому рівні, так і осмислене, характерним для постмодерністської літератури є також самоциткування.

В останнє десятиліття поряд з поняттям «інтертекстуальності» дослідники чітко виокремлюють і все частіше досліджують поняття «інтермедіальності». Інтермедія розглядається як спосіб утворення жанрів мистецтва ХХ-XXI століття, «заснований на взаємодії художніх кодів різних видів мистецтва» [11, с. 39]. Таке поєднання різних жанрів мистецтв можна знайти в багатьох творах сучасних українських письменників.

Поліщук Я., досліджуючи не тільки літературні тексти ХХІ століття, а й реакцію на них літературної критики та пересічних читачів, приходять до висновку, що «поверхневий патріотизм та відверта заангажованість самі по собі перестали бути вартістю. Від літератури вимагається повна відстороненість од наріжних істин та наближення до звичайного, буденного в різних формах і виявах» [13, с. 68]. Він говорить, що характерною рисою сучасної літератури є автентизм, тобто твір має бути написаний у тому ж місці і за тих самих обставин, що зображені в ньому, на противагу творові вигаданому. Потреба правдивого зображення дійсності вже була представлена реалістами, автентичний твір спирається на особистий досвід автора чи осіб заявлених автором у ролі авторитеті [13, с. 68].

Часто підлягають дослідженню й виділяються окремо твори написані жінками. Активізацію жіночої прози можна пов'язати з виникненням української феміністичної критики (В. Агеєва, Т. Гундорова, С. Павличко) і розглядають у тісному зв'язку з гендерною проблематикою. Т. Кисла визначає константи феміністичної прози:

- тип авторської свідомості (визначальним є не автор-жінка, а нелінійні естетичні зв'язки, обривисті та заплутані);
- особливості мови (письмо без початку та кінця, текст будується фрагментарно, взаємодія в тексті кількох стилів);
- жіноча автобіографія як жанр ведення діалогу письменниці зі світом;
- новий тип героїні: ерудована, освічена, інтелігентна, активна особистість, спрямована на засвоєння культурних цінностей;
- інтертекстуальність;
- «тілесність» як провідний мотив феміністичної прози, що є способом створення нового синтезу, заснованого не на бінарних опозиціях, а на їх поєднанні [9, с. 41-42].

Усі теоретичні положення, представлені вище, повністю або в загальних рисах представлені у творчості сучасних українських письменників.

Появу й розвиток постмодернізму в українській літературі пов'язують перш за все зі «Станіславським феноменом», представниками якого є Юрій Андрухович, Юрій Іздрик, Тарас Прохасько, Володимир Єшкілев, Галина Петросяк та ін. Ці митці своєю творчістю декламували розрив із традиційними цінностями, відстоювали необхідність перегляду усталених канонів та звичаїв у літературі, заперечували як соцреалізм, так і неонародництво та неопозитивізм. Їх ставлення до літератури було зовсім іншим, для них література не є чимось величним, а навпаки, розглядається «як хвороба чи прояв людської слабкості» [18, с. 126].

Юрій Андрухович, відомий сучасних письменників в Україні та поза її межами, свою літературну діяльність поєднує з науковими студіями в царині мистецтва слова. Його творчість неодноразово досліджувалася на предмет наявності рис постмодернізму. Дослідники відзначають, що вже першим романам Андруховича притаманний «абсурд, сарказм, іронія, карнавал і кітч, алюзії і ремінісценції на Тичину, Сковороду, Антонича та самого себе» [6, с.36]. Хочемо зауважити, що сам письменник не любить, коли його називають постмодерністом, оскільки потім одразу починають перевіряти твори на наявність ознак постмодернізму. Я. Поліщук доводить, що творчому доробку письменника притаманна така властивість постмодернізму, як автентичність, особливо в романі «Таємниця», який «є спробою перегляду уроків власної біографії на широкому тлі суспільної історії другої половини ХХ століття» [13, с.69], хоча і не претендує на стовідсоткову достовірність.

Юрій Іздрик – ще один представник «Станіславського феномену», літератор, художник, музикант. Його роман «Воцек» – яскравий приклад постмодерного тексту, де образ головного героя, хоча й не відомий широкому загалу, але вже відзначений у інших мистецьких творах. Марко Павлишин у своїй передмові до роману вказував, що Воцек Іздрика – четвертий за послідовністю. «Першим був історично задокументований Йоганн Христіян Войцек, який 1821 у Ляйпцігу з ревності убив свою коханку. Другим «Войцеком» став драматичний фрагмент німецького письменника, лікаря та публіциста-радикала Георга Бюхнера»

[16, с.251]. Воцтек – це й герой нетрадиційної та неоднозначно сприйнятої опери, тому повним буде аналіз образу саме через порівняння з попередніми втіленнями образу Воцтеку. Крім того Воцтек, як і головний герой іншого роману Іздрика «Подвійний Леон. Історія хвороби», – це вже не авантюрний персонаж, а «пульсуюча свідомість розірваний екзистенціальний світ маргінала з його існуванням на грані реального та ірреального, психологічної норми та хвороби, цілісності та деперсоналізації» [12, с.326]. Узагалі екзистенційна проблема є однією з основних у постмодернізмі. До того ж, роман «Подвійний Леон. Історія хвороби» є і прикладом інтермедіальності, адже, як зазначає Т. Гундорова, «кінематографічні сни, галюцинаторний колаж, гібридні монстри-образи, автопародія, поп-символи втілюють стан ентропії свідомості й народження нової креолізованої текстуальності – симбіозу візуальних та вербальних знаків» [5, с. 111].

Сергій Жадан, якого Р. Харчук зараховує до кагорти «дев'яностників», є самобутнім прикладом письменників-постмодерністів на теренах українського літературного процесу. Його творчості притаманні риси автобіографічності (роман «Депеш Мод»), опису межових ситуацій, у яких опиняються як герої, так і держава (розпад СРСР та спроба віднайти нову державу та нового себе на руїнах старої системи), мотиви мандрів як спроби пошуку себе та втечі від реальності. О. Шаф зазначає, що мотив подорожі, властивий і всьому українському постмодерну, найбільше проявився в чоловічому письмі: «Концептуальний для маскуліної творчості загалом, а доробку С. Жадана зокрема, мотив мандрів за його значущістю можна протиставити мотиву материнства у феміній літературі, а чоловічу «безпритульність» – жіночій зорієнтованості на дім та родину» [19, с. 96]. Сергій Жадан – представник східного регіону, а тому його творчість цікава й з огляду одвічного протиставлення Схід-Захід, крім того, він активний громадський діяч і пише, спираючись на власний досвід баченого. Його тексти – це саме той автентизм про який писав Я. Поліщук: місце, час подій, та й самі події «прожиті, відчуті» автором.

Творчість Оксани Забужко, представниці «інтелектуального постмодернізму», є об'єктом багатьох досліджень. Так, Р. Харчук вказує, що Забужко «довіряючи підсвідомості у творчості, водночас культивує раціональне ставлення до життя, порушуючи феміністичну проблему, продовжує оберігати традицію, наголошуючи на культурному контексті, не може відмовитися від ідеї опору» [18, с.196]. У її текстах знаходимо мотиви автобіографічності, оскільки значна частина її головних герої є жінками-інтелектуалками; вона порушує філософські питання, але з приватного, жіночого пункту бачення; ці риси свідчать про автентизм її творчого доробку. В. Мислива досліджувала тексти Забужко з погляду інтермедіальності й зазначає, що, зокрема, роман «Я, Мілена» – це «приклад синтезу художньої літератури та телевізійних комунікацій. О. Забужко показала в образі головної героїні роздвоєну особистість, що втрачає своє справжнє «я», розчиняючись у віртуальному телевізійному образі» [11, с. 40].

Представник молодшого покоління сучасного українського письменства – Любка Дереш, якого у 18 років називали генієм вже за першим романом, цікавий своїм підходом до літератури. М. Рябченко виділяє в романі «Культ» визначні риси постмодернізму: динамічний сюжет, напружену інтригу, значну містичність, побудову тексту, де кожен розділ поділяється на підпункти, які пронумеровані; використання різних шрифтів на означення реального чи ірреального світу; наявність інтертекстуальності» [14, с. 390]. Тексти Любка Дереша відповідають автентичності, адже його герої – це теж молоді хлопці, що шукають відповіді на питання віку, як-то проблеми дорослішання. Він порушує проблеми аморальності сучасного світу, показує не привабливу, але, на жаль, правдиву іншу сторону нашого життя: алкоголь, наркотики та нерозбірливі сексуальні стосунки, і все це у середовищі підлітків. Та, ймовірно, якраз це і робить його романи тільки достовірнішими, а манера письма, підглянута у С. Кінга та Лавкрофта, відсилає нас до підсвідомої інтертекстуальності на рівні стилю.

Ще одна бунтарка від літератури, Ірена Карпа, у своїй творчості теж послуговується прийомами характерними для постмодернізму. Інтертекстуалізм проявляється, наприклад, у згадках «старших братів» по письменницькому перу (того ж Ю. Андруховича, Т. Прохаська

та ін.), її герої живуть за принципами постмодерну – нікому не вірять, не визнають жодних авторитетів, цинічні, а їх життя здається справжнім театром абсурду. «У той же час складається враження, що персонажі не живуть, а грають своїм життям, що знову ж таки наводить на думку про постмодерний принцип гри» [15, с. 218]. Цікавим є мовленнєвий аспект творів Карпи: велика кількість англіцизмів, у прямій мові використання суржика, словозлиття та словорозпадання, яке вже спостерігалось у творчості Издрика, що, у свою чергу, знову відсилає нас до інтертекстуальності. А той факт, що письменниця є ще й музикантом, теж має свій відгомін у літературних текстах і є показником інтермедіальності її творчості.

До постмодернізму, як до творчого методу, можуть звертатися і письменники, чия творчість до цього розвивалася в зовсім іншому стилі. Так, поетеса – шістдесятниця Ліна Костенко у 2010 році видала свій перший прозовий роман «Записки українського самашедшого», який найкраще аналізується саме у постмодерному ключі. Вже на рівні назви він перегукується з твором Миколи Гоголя «Записки сумашедшого», і в тексті Костенко чимало відсилок на цей твір. Ю. Бідзіля, аналізуючи цей роман, вказує, що головний герой є деперсоналізованим (без імені та прізвища), а це відповідає філософії постмодернізму, яка вводить поняття «смерті суб'єкта», «розчиненні характеру в романі»; порушується питання надмірного впливу ЗМІ; у тексті також наявна «калейдоскопічність, інтертекстуальність, переосмислення елементів культури минулого, багаторівнева організація тексту твору, фрагментарність, принцип монтажу (принцип різоми), жанровостильовий синкретизм» [1, с. 156].

Для підтвердження тези про наявність інтермедіальності у творах сучасних українських письменників, О. Бровко стверджує, що у романі в новелах М. Вайно «Теплий двір, або рапсодія струнного квартету» література виступає в симбіозі з музичним мистецтвом, де музика впливає на відчуття самого тексту, а згадки про конкретні музичні твори у романі мають налаштувати на відповідну тональність і читача [3, с. 36-37]. Також дослідниця знаходить взаємозв'язок між літературою та київською архітектурою в романі В. Даниленка «Кохання в стилі бароко»: «розгалужені сюжетні лінії, переплетені мотивами архітектурних загадок, структурно організовані в романі за принципом барокової композиції» [3, с. 37].

Хочемо зауважити, що в добу розвитку технологій та доступності Інтернет-ресурсів, сучасні митці традиційну письменницьку роботу поєднують з веденням блогів та колонок у віртуальних виданнях, що свідчить про інший рівень інтермедіальності творчого процесу.

Доба постмодернізму – це час переоцінки цінностей попередніх епох, ревізії світосприйняття та перегляду історії. Огляд останніх видань, що спираються на ті чи інші історичні події, показав інтерес письменників не до історії загалом, а до приватної її частини, до прочитання історії народу через приватну долю людини. А для підвищення автентичності таких текстів письменники використовують документальні фрагменти (В. Шкляр, О. Забужко), що дає змогу говорити «про поєднання двох дискурсів – художнього та документального, адже таке поєднання має потенціал до відновлення, відсвіження сили художнього слова, його впливу на читача» [12, с. 69].

С. Філоненко особливу роль у відновленні національної пам'яті відводить масовій літературі, яка «через загальнодоступну мову знаків, символів і міфів здатна сильніше впливати на масову свідомість» [16, с. 76]. Так, наприклад, захопливі пригодницько-історичні романи Андрія Кокотюхи, Максима Бутченка, Василя Шкяра та інших доступно ламають міфи та стереотипи минулого, прививають любов до історії.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

По-перше, сучасний літературний процес в Україні характеризується різноманітністю творчих методів, що використовуються письменниками. Так, література представлена продовжувачами традицій попередньої епохи – неомодерністами, та адептами сучасних тенденцій – власне постмодерністами.

По-друге, український постмодернізм має наступні характеристики: інтертекстуальність з виразною інтермедіальністю, інтелектуальна гра, експресивність, карнавальність мови, автентизм та інше. Ці риси можемо знайти і у світовій белетристиці, що свідчить про активну

орієнтацію сучасної української літератури на передові здобутки європейського та американського мистецтва.

По-третє, вказані теоретичні риси отримали своє втілення безпосередньо у творчості сучасних українських письменників, таких як Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, С. Жадан, Л. Дереш, О. Забужко, І. Карпа та інші.

По-четверте, окремою групою виділяється жіноче письмо, яке часто розглядається в гендерному ключі. Для такої літератури характерна відсутність автобіографізму, нелінійність сюжетних ліній, мотив «тілесності» та поява нового типу героїні. Феміністична постмодерна література продовжила порушені ще Ольгою Кобилянською та Лесею Українкою питання про роль і місце жінки у суспільстві. Проте, як і у представниць модерністського напрямку, однозначних відповідей знайти не можливо.

Літературний процес ще перебуває в активній фазі свого розвитку, а отже повинні з'являтися нові літературознавчі розвідки.

Використані джерела

1. Бідзіля Ю. Філософія комунікації постмодернізму в «записках українського самашедшого» Ліни Костенко // наук. Вісник ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, вип. 27, 2012, с. 151-156.
2. Брега Л. Жіночий простір роману О. Забужко "Музей покинутих секретів" / Л. Брега // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство. – 2014. - № 19. - С. 13-17
3. Бровко О. О. Сучасні версії українського роману в новелах: інтермедіальний вимір [Електронний ресурс] Літературний процес: методологія, імена, тенденції (3). с. 36-38. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/5532/1/O_Brovko_LPMIT_2%282013%29.Pdf
4. Гудима Н. В. Карнавалізація художнього мовлення постмодерністської прози//Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Філологічні науки. 2015. Випуск 38, с. 123-126
5. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн: [монографія] / Тамара Гундорова. – К.: Часопис «Критика», 2005. – 264 с.
6. Даниліна О. В. Романи Ю. Андруховича від бурлеску до автобіографії [Електронний ресурс] / О. В. Даниліна. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/733.pdf>, вільний (дата звернення: 25.08.2017). – Назва з екрана.
7. Дегтярьова І. Стилістичний синтаксис української постмодерної прози // Українська мова, 2009, №3, с. 27–38.
8. Дегтярьова І. О. Стилістичний потенціал української постмодерністської прози: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / І.О. Дегтярьова. –К., 2009. – 280 с.
9. Кисла Т. М. Жанрова семантика фемінних романів у художній системі українського постмодернізму : дис. канд. філол. наук : 10.01.01 / Т. М. Кисла; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2008. - 230 с.
10. Лавренюк Ю. С. Інтертекстуальність у літературознавстві// Зарубіжна література в школі, №1-2 (265-266), січень 2016, с. 15-19.
11. Мислива В. Інтермедіальне поле повісті «Я, Мілена» Оксани Забужко // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. – 2013. - № 2. – с. 41-43.
12. Палій О. П. Національні версії слов'янського літературного постмодернізму:чесько-українські паралелі // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. – 2010. - Вип. 12, с. 320-329.
13. Поліщук Я. Література XXI століття: прогностичний начерк / Я. Поліщук // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. – 2013. – Вип. 2. – С. 67–70.
14. Рябченко М. М. Наративні моделі сучасної української прози (Софія Андрухович, Любка Дереш, Таня Мальячук, Світлана Пиркало, Наталка Сняданко, Марина Соколян) дис. канд. філол. наук: 10.01.01 / М. М. Рябченко / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 197 с.
15. Січкар О. М. Постмодерний принцип письма в романі «50 хвилин трави» Ірени Карпи // Наук. записки Бердянського державного педагогічного університету, 2015, вип. 8, с. 214-221.
16. Тарасенко О. Роман «Воцтек» Ю. Іздрика: особливості постмодерної композиції //Філологічні студії. Випуск VII.: збірник наукових статей студентів філологічного факультету. – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2016. – С. 249-259.

17. Філоненко С. О. Пригодницько-історична белетристика Андрія Кокотюхи: діалог з традицією / С. О. Філоненко // Літературний процес: методологія, імена, тенденції : збірник наукових праць (філологічні науки). – К. : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2015. – № 6. – С. 76–79.
18. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза: Постмодерний період : [навч. посіб.] / Р. Б. Харчук. – К.: Академія, 2008. – 248 с.
19. Шаф О. В. Мотив мандрів у творчості Сергія Жадана в контексті «Маскулінної безпритульності» / О. В. Шаф // Таїни художнього тексту (до проблеми поетики тексту). – 2012. – Вип. 14. – С. 91–98.

References

1. Bidzilia Yu. Filosofii komunikatsii postmodernizmu v «zapyskakh ukrainskoho samashedshoho» Liny Kostenko // nauk. Visnyk uzhhorodskoho universytetu. Seria: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii, vyp. 27, 2012, s. 151-156.
2. Breha L. Zhinochy prostir romanu O. Zabuzhko “Muzei pokynutykh sekretiv” / L. Breha // Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Literaturoznavstvo. – 2014. - № 19. - S. 13-17
3. Brovko O. O. Suchasni versii ukrainskoho romanu v novelakh: intermedialnyi vymir [Elektronnyi resurs] Literaturnyi protses: metodolohiia, imena, tendentsii (3). s. 36-38. Rezhym dostupu: http://elibrary.kubg.edu.ua/5532/1/O_Brovko_LPMIT_2%282013%29.Pdf
4. Hudyma N. V. Karnavalizatsiia khudozhnogo movlennia postmodernistskoi prozy//Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka, Filolohichni nauky. 2015. Vypusk 38, s. 123-126
5. Hundorova T. Pisliachornobylska biblioteka: Ukrainskyi literaturnyi postmodern: [monohrafiia] / Tamara Hundorova. – K.: Chasopys «Krytyka», 2005. – 264 s.
6. Danylina O. V. Romany Yu. Andrukhovycha vid burlesku do avtobiohrafii [Elektronnyi resurs] / O. V. Danylina. – Rezhym dostupu: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/733.pdf>, vilnyi (data zvernennia: 25.08.2017). – Nazva z ekrana.
7. Dehtiarova I. Stylistychnyi syntaksys ukrainskoi postmodernoï prozy // Ukrainska mova, 2009, №3, s. 27–38.
8. Dehtiarova I. O. Stylistychnyi potentsial ukrainskoi postmodernistskoi prozy: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.01 “Ukrainska mova” / I.O. Dehtiarova. –K., 2009. – 280 s.
9. Kysla T. M. Zhanrova semantyka feminnykh romaniv u khudozhnii systemi ukrainskoho postmodernizmu : dys. kand. filol. nauk : 10.01.01 / T. M. Kysla; Kyiv. nats. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2008. - 230 c.
10. Lavreniuk Yu. S. Intertekstualnist u literaturoznavstvi// Zarubizhna literatura v shkoli, №1-2 (265-266), sichen 2016, s. 15-19.
11. Myslyva V. Intermedialne pole povisti «Ia, Milena» Oksany Zabuzhko // Literaturnyi protses: metodolohiia, imena, tendentsii. – 2013. - № 2. – s. 41-43.
12. Palii O. P. Natsionalni versii slovianskoho literaturnoho postmodernizmu: chesko-ukrainski paraleli // Komparatyvni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. – 2010. - Vyp. 12, s. 320-329.
13. Polishchuk Ya. Literatura KhKhI stolittia: prohnostychnyi nacherk / Ya. Polishchuk // Literaturnyi protses: metodolohiia, imena, tendentsii. – 2013. – Vyp. 2. – S. 67–70.
14. Riabchenko M. M. Naratyvni modelei suchasnoi suchasnoi ukrainskoi prozy (Sofii Andrukhovych, Liubko Deresh, Tania Maliarchuk, Svitlana Pyrkalo, Natalka Sniadanko, Maryna Sokolian) dys. kand. filol. nauk: 10.01.01 / M. M. Riabchenko / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2011. – 197 s.
15. Sichkar O. M. Postmodernyi pryntsyyp pysma v romani «50 khvylyn travy» Ireny Karpy // Nauk. zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu, 2015, vyp. 8, s. 214-221.
16. Tarasenko O. Roman «Votstsek» Yu. Izdryka: osoblyvosti postmodernoï kompozytsii //Filolohichni studii. Vypusk VII.: zbirnyk naukovykh statei studentiv filolohichnoho fakultetu. – Odesa: Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova, 2016. – S. 249-259.
17. Filonenko S. O. Pryhodnytsko-istorychna beletrystyka Andriia Kokotiukhy: dialoh z tradytsiieiu / С. О. Філоненко // Літературний процес: методологія, імена, тенденції : збірник наукових праць (філологічні науки). – К. : Kyivskiy universytet im. B. Hrinchenka, 2015. – № 6. – С. 76–79.
18. Kharchuk R. B. Suchasna ukrainska proza: Postmodernyi period : [navch. posib.] / R. B. Kharchuk. – K.: Akademiia, 2008. – 248 s.
19. Shaf O. V. Motyv mandriv u tvorchosti Serhiia Zhadana v konteksti «Maskulinnoi bezprytulnosti» / O. V. Shaf // Tainy khudozhnogo tekstu (do problemy poetyky tekstu). – 2012. – Vyp. 14. – S. 91-98.

Хоменко Г. В., аспірантка кафедри методики преподавания украинского языка и литературы Нежинского государственного университета им. Николая Гоголя, преподаватель Индустриально-педагогического техникума Конотопского института Сумского государственного университета, г. Конотоп, Сумская обл.

УКРАИНСКАЯ ПОСТМОДЕРНАЯ ЛИТЕРАТУРА: МИРОВОЗРЕНЧЕСКО-СТИЛЕВЫЕ ДОМИНАНТЫ

(изучение в классах гуманитарного профиля старшей школы)

В статье предпринята попытка обобщения литературоведческих исследований современной украинской литературы, в частности произведений постмодернизма, для нужд их школьного изучения. Выделены характерные мировоззренческо-стилевые доминанты. Проанализированы исследования и публикации украинского постмодернизма, и на примере конкретных произведений писателей-постмодернистов (Ю. Андруховича, С. Жадана, Ю. Издрика, О. Забужко, Л. Костенко и других) проиллюстрированы признаки этого явления в современном литературном процессе. С целью осуществления методологической помощи учителям и учащимся школ осуществлен теоретический анализ исследуемой проблемы и намечены перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: литература постмодернизма; интертекстуальность; аутентизм; интермедийность; феменистическая проза.

Khomenko H., Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Language and Literature Teaching of Mykola Hohol Nizhyn State University, teacher of the Industrial-Pedagogical college of the Konotop Institute of Sumy State University, Konotop, Sumy region

SCHOOL STUDY OF UKRAINIAN POSTMODERN LITERATURE: WORLD-VIEW AND STYLISTIC DOMINANT

(for studying in the classes of the humanitarian profile of the high school)

The article attempts to generalize literary studies of contemporary Ukrainian literature, in particular, works of postmodernism for the needs of their school study. Literature of Ukrainian postmodernism is included in the high school curricula, therefore, there is a need to develop a methodology for studying such works by students. We believe that it is necessary to generalize literary studies of ideology and style dominants of Ukrainian postmodernism. The modern literary process in Ukraine is characterized by a variety of creative methods used by writers. Thus, the literature is represented by the continuators of the previous era traditions - neomodernists, and the adherents of modern tendencies - actually postmodernists. We distinguish philosophical and style dominants: expressiveness, carnival of artistic language, linguistic game, intertextuality, authenticity, intermedialism. These traits can be found in the world of fiction, which testifies to the active orientation of modern Ukrainian literature on the best achievements of European and American art. The publications on Ukrainian postmodernism and the examples of specific works have been analyzed by postmodern writers (Y. Andrukhovych, S. Zhadana, Y. Izdrik, O. Zabuzhko, L. Kostenko and others). The signs of this phenomenon are illustrated in the modern literary process. A separate group are the women's writings, which is often considered in a gender key. Such literature is characterized by the lack of autobiographicalism, nonlinearity of storylines, the motive of "physicality" and the emergence of a new type of characters. Feminist postmodern literature continued to be further affected by Olga Kobylianska and Lesya Ukrainka about the role and place of women in society. However, as with the representatives of the modernist trend, it is impossible to find unambiguous answers. The literary process is still in the active phase of its development, and therefore there must be new intelligence. In order to implement methodological assistance to teachers and students of schools, the theoretical analysis of the problem is under study and the prospects for further research are outlined.

Key words: literature of postmodernism; intertextuality; authenticity; interdimensionality; feminist prose.